

Kohtuasi C-672/23

Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1

Saabumise kuupäev:

13. november 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Gerechtshof Amsterdam (Amsterdami apellatsioonikohus, Madalmaad)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

19. september 2023

Hagejad ja apellandid:

Electricity & Water Authority of the Government of Bahrain

GCC Interconnection Authority

Kuwait Ministry of Electricity and Water

Oman Electricity Transmission Company SAOC

Kostjad ja vastustajad apellatsioonimenetluses:

Prysmian Netherlands BV

Draka Holding BV

Prysmian Cavi e Sistemi Srl

Pirelli & C. SpA

Prysmian SpA

The Goldman Sachs Group Inc.

ANN BV

ABB Holdings BV

ABB AB

ABB Ltd

Nexans Nederland BV

Nexans Cabling Solutions BV

Nexans Participations SA

Nexans SA

Nexans France SAS

Põhikohtuasja ese

Apellatsioonkaebus Rechtbank Amsterdami (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad, edaspidi ka „Rechtbank“) otsuse peale, millega nimetatud kohus leidis, et talle ei allu hagid, mis on kartelli tõttu tekkinud kahju käsitlevas kohtuasjas esitatud poolte vastu, kelle asukoht ei ole Madalmaades.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (edaspidi „Brüsseli Ia määrus“) artikli 8 lõike 1 tõlgendamine

Eelotsuse küsimused

Küsimus Ia.

Kas Brüsseli Ia määruse artikli 8 punkti 1 tähenduses on tihedalt seotud

i) ühelt poolt hagi, mis on esitatud põhikostja vastu, kes ei ole kartellikokkulepet käsitleva komisjoni otsuse adressaat, kuid kes üksusena, kes väidetavalt kuulub ettevõtjale liidu konkurentsioiguse tähenduses (edaspidi „ettevõtja“), vastutab liidu õiguses sätestatud kartellikokkulepete keelu tuvastatud rikkumise eest „ülalt alla“ põhimõttel, ja

ii) teiselt poolt hagi, mis on esitatud

(A) kaaskostja vastu, kes on nimetatud otsuse adressaat, ja/või

(B) kaaskostja vastu, kes ei ole otsuse adressaat ja kes on väidetavalt juriidiline isik, kes kuulub ettevõtjale, kes on otsusega võetud avalik-õiguslikult vastutusele liidu õiguses sätestatud kartellikokkulepete keelu rikkumise eest?

Kas seejuures on vahet sellel,

- (a) kas „ülalt alla“ põhimõttel vastutav põhikostja üksnes omas ja haldas osalust kartellikokkuleppe perioodil;
- (b) kui vastus küsimusele 4a on jaatav – kas „ülalt alla“ põhimõttel vastutav põhikostja osales kartelli esemeks olevate toodete tootmises, turustamises, müügis ja/või tarnimises ja/või kartelli esemeks olevate teenuste osutamises;
- (c) kas kaaskostja, kes on otsuse adressaat, on selles otsuses määratletud kui
 - (i) tegelik kartellis osaleja selles tähenduses, et ta osales tegelikult kokkuleppes või kokkulepetes ja/või kooskõlastatud tegevustes, mis on tuvastatult vastuolus konkurentsieeskirjadega, või
 - (ii) juriidiline isik, kes kuulub ettevõtjale, kes on võetud avalik-õiguslikult vastutusele liidu õiguses sätestatud kartellikokkulepete keelu rikkumise eest;
- (d) kas kaaskostja, kes ei ole otsuse adressaat, tegelikult tootis, turustas, müüs ja/või tarnis kartelli esemeks olevaid tooteid ja/või osutas kartelli esemeks olevaid teenuseid;
- (e) kas põhikostja ja kaaskostja kuuluvad samale ettevõtjale või mitte;
- (f) kas hagejad ostsid otseselt või kaudselt tooteid ja/või said otseselt või kaudselt teenuseid põhikostjalt ja/või kaaskostjalt?

Küsimus 1b.

Kas küsimusele 1a vastamisel on oluline, kas on ettenähtav või mitte, et asjaomast kaaskostjat hagetakse selles kohtus, kellele allub põhikostja vastu esitatud hagi? Kui jah, siis kas see ettenähtavus on Brüsseli Ia määruse artikli 8 punkti 1 kohaldamisel eraldiseisev kriteerium? Kas see ettenähtavus on põhimõtteliselt olemas, võttes arvesse 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsust Sumal (C-882/19, EU:C:2021:800)? Mil määral võimaldavad küsimuse 1a (punktides a kuni f) nimetatud asjaolud käesoleval juhul ette näha, et kaaskostjat hagetakse selles kohtus, kellele allub põhikostja vastu esitatud hagi?

Küsimus 2.

Kas kohtualluvuse kindlaksmääramisel tuleb arvesse võtta ka seda, kui tõenäoliselt rahuldatakse hagi põhikostja vastu? Kui jah, siis kas niisuguse hinnangu andmiseks piisab sellest, kui algusest peale ei ole võimalik välistada, et hagi rahuldatakse?

Küsimus 3a.

Kas õigus nõuda kahju hüvitamist liidu õiguses sätestatud kartellikokkulepete keelu tuvastatud rikkumise eest, mis on liidu õiguse kohaselt igal isikul, hõlmab õigust väljaspool EMP-d tekitatud kahju hüvitamisele?

Küsimus 3b.

Kas kartelli tekitatud (tsiviilõigusliku) kahju hüvitamise asjades tuleb või võib kohaldada konkurentsioiguses tunnustatud eeldust, et (trahvida saanud) emaettevõtja avaldab otsustavat mõju oma tütarettevõtja majandustegevusele („Akzo eeldus“)?

Küsimus 3c.

Kas vahepealne valdusühing, kes ainult haldab ja omab osalust, vastab kohtuotsuse Sumal teisele kriteeriumile (tegelemine sellise majandustegevusega, millel on konkreetne seos selle rikkumise esemega, mille eest emaettevõtja on vastutusele võetud)?

Küsimus 4a.

Kas Brüsseli Ia määruse artikli 8 punkti 1 kohaldamisel võivad erinevad kostjad, kelle asukoht on samas liikmesriigis, (mõlemad) olla põhikostjad?

Küsimus 4b.

Kas Brüsseli Ia määruse artikli 8 punkt 1 määrab otseselt ja vahetult kindlaks kohtu, kellele asi allub, välistades riigisisese õiguse kohaldamise?

Küsimus 4c.

Kui vastus küsimusele 4a on eitav – millest tulenevalt võib ainult üks kostja olla põhikostja – ja vastus küsimusele 4b on jaatav – mis tähendab, et Brüsseli Ia määruse artikli 8 punkt 1 määrab vahetult kindlaks kohtu, kellele asi allub, välistades riigisisese õiguse kohaldamise:

Kas Brüsseli Ia määruse artikli 8 punkt 1 jätab võimaluse suunata kohtuasi samas liikmesriigis kostja elukohajärgsesse kohtusse?

Viidatud liidu õigusnormid

Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „ELTL“) artikkel 101

Euroopa Majanduspiirkonna lepingu (edaspidi „EMP leping“) artikkel 53

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta

tsiviil- ja kaubandusajades artikli 4 lõige 1, artikli 6 lõige 1, artikli 7 punktid 1–3, artikli 8 punkt 1, artikli 11 lõike 1 punkt b

Viidatud riigisiseseid õigusnormid

Madalmaade tsiviilkohtumenetluse koodeks (Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, edaspidi „Rv”) artikli 110 lõiked 1 ja 3, artikkel 209, artikkel 612

Asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Käesolev kohtuasi puudutab kostjate solidaarvastutuse kindlaksmääramist kahju eest, mis on põhjustatud liidu õiguses sätestatud kartellikokkulepete keelu (ELTL artikkel 101 ja EMP lepingu artikkel 53) ühe ja vältava rikkumisega, mis on tuvastatud komisjoni 2. aprilli 2014. aasta otsusega C(2014) 2139 final, AT.39610 – elektri kaablid (edaspidi „otsus“). Otsuses käsitletakse nn raskekujulist kartelli, mis on seotud maa- ja veealuste elektri kaablite ning nendega seotud toodete, tööde ja teenustega. Tuvastatud rikkumine puudutab ajavahemikku 18. veebruarist 1999 kuni 29. jaanuarini 2009. Muu hulgas hõlmab kartell hinnakokkuleppeid ning jagatud projekte geograafilise turu jagamise raames nii ELis/EMPs kui ka väljaspool neid piirkondi.
- 2 Käesolevas kohtuasjas nimetatakse hagejaid koos EWGB jt ning eraldi EWGB, GCC, KMEW ja OETC. Kostjaid nimetatakse koos Draka jt. Äriühing ABB AB on samanimelise äriühingu, mille praegune nimi on ABB Power Grinds Sweden AB, õigusjärglane; esialgset kostjat nimetatakse (endine) ABB AB. Prysmian Netherlands asub Delftis (Madalmaad), Draka Holding (edaspidi „Draka“) asub Amsterdamis (Madalmaad), ABB ja ABB Holdings asuvad Rotterdamis (Madalmaad) ning Nexans Nederland ja Nexans Cabling Solutions asuvad Schiedamis (Madalmaad). Ülejäänud kostjate asukoht on väljaspool Madalmaid.
- 3 EWGB, KMEW ja OETS on riiklikud tarneettevõtjad, kes vastutavad kõrgepingevõrkude arendamise, käitamise ja hooldamise eest Bahreinis, Kuveidis ja Omaanis. GCC on Pärsia lahe koostöö nõukogu liikmesriikide (Araabia Ühendemiraadid, Bahrein, Saudi Araabia, Omaan, Katar ja Kuveit) riiklike elektrivõrkude vahelise ühenduse omanik ja käitaja.
- 4 EWGB jt paluvad tuvastada, et Draka jt vastutavad nende ees solidaarselt kartellis osalemisest tingitud õigusvastase tegevuse tõttu. Lisaks paluvad nad, et Drakalt jt mõistetakse solidaarselt välja kahjuhüvitis, mille suurus määratakse kindlaks eraldi hilisemas menetluses. See puudutab väljaspool EMPd tekitatud kahju. EWGB jt väidavad, et Draka jt vastutavad juriidiliste isikutena, kes kuuluvad liidu konkurentsioiguse tähenduses ettevõtjatele, kes panid toime otsuses tuvastatud liidu õiguses sätestatud kartellikokkulepete keelu rikkumise. Sellega seoses esitasid nad nõude Draka ja Prysmian Netherlands’i kui Prysmian Cable Holding B.V. ja Prysmian Cables and Systems B.V. üldõigusjärglaste vastu.

- 5 Otsusega tuvastati, et kartellis osalesid Prysmian Cavi e Sistemi, (endine) ABB AB ja Nexans France. Otsuse kohaselt võeti Prysmian SpA, Pirelli, Goldman Sachs, ABB Ltd. ja Nexans SA kartellis osalenud eespool nimetatud äriühingute (kaudsete) emaettevõtjatena vastutusele „alt üles“ põhimõttel. Nexans Participations, nagu ka Madalmaades asuvad äriühingud Prysmian Netherlands, Draka, ABB B.V., ABB Holdings, Nexans Nederland ja Nexans Cabling Solutions, ei ole otsuse adressaadid. Kõik need Madalmaade kostjad on otseselt või kaudselt Prysmian Cavi e Sistemi, ABB Ltd või Nexans S.A. 100% osalusega tütarettevõtjad.
- 6 Prysmian Cavi e Sistemi on Prysmian SpA 100% osalusega tütarettevõtja. Pirellil oli kuni 29. juulini 2005 Prysmiani konsternis enamusosalus; alates sellest kuupäevast on enamusosalus Prysmian SpA-l. Goldman Sachs oli Prysmian SpA kaudne emaettevõtja 29. juulist 2005 kuni 28. jaanuarini 2009. Osal kartellikokkuleppe perioodist – 27. oktoobrist 1999 kuni 26. aprillini 2006 – oli Prysmian Cable Holding (vahepealne) valdusühing selles 100% osalust omava emaettevõtja Prysmian Cavi e Sistemi ja oma 100% osalusega tütarettevõtja Prysmian Cables and Systems vahel. Kartellikokkuleppe perioodil tegeles Prysmian Cables and Systems kaablite tootmise, ekspordi ja turustamisega.
- 7 EWGB jt on seisukohal, et Draka (Prysmian Cable Holdingu õigusjärglasena) vastutab „ühenduslülina“ oma emaettevõtja Prysmian Cavi e Sistemi ja oma tütarettevõtja Prysmian Cables and Systemsi (nüüd Prysmian Netherlands) vahel „ülalt alla“ põhimõttel. Prysmian Cables and Systems vastutab „ülalt alla“ põhimõttel ka seetõttu, et ta müüs kartelli esemeks olevaid tooteid.
- 8 (Endine) ABB AB oli ABB Ltd tütarettevõtja. ABB AB võttis üle (endise) ABB AB võimaliku vastutuse seoses põhikohtuasjas esitatud nõudega. ABB B.V. on ABB Holdingsi 100% osalusega tütarettevõtja. ABB B.V. tegeleb ABB projektide müügi- ja tugitegevusega Beneluxi maades. ABB Holdings oli valdusühing, kes omas ja haldas osalust ABB B.V.-s.
- 9 Nexans France on Nexans SA, kellele kuulub Nexans kontserni (enamus)osalus, (kaudne) tütarettevõtja. Nexans Nederland on Nexans Participationsi 100% osalusega tütarettevõtja. Ta tegeles ja tegeleb jätkuvalt muu hulgas kaablite ja juhtmete hulgimüübiga. Nexans Cabling Solutions on Nexans Nederlandi 100% osalusega tütarettevõtja. Ta pakub muu hulgas võrgukaablite süsteeme ja lahendusi.
- 10 Rechtbank Amsterdam (Amsterdami esimese astme kohus) leidis vaidlustatud kohtuotsuses, et väljaspool Madalmaid asuvate kostjate vastu esitatud hagid ei allu talle. Nimetatud kohtu arvates alluvad talle üksnes Madalmaades asuvate kostjate vastu esitatud hagid. Ta märkis muu hulgas, et ei saa eeldada, et Madalmaades asuvate ja väljaspool Madalmaid asuvate kostjate vastu esitatud hagid on sedavõrd tihedalt seotud, et vastuoluliste otsuste vältimiseks oleks vaja ühe ja sama kohtu otsust. EWGB jt esitasid selle otsuse peale apellatsioonkaebuse.

- 11 Kohtualluvuse küsimus on Madalmaade õiguse kohaselt avalikust huvist tulenev asja läbivaatamist takistav asjaolu, mida kohus võib seetõttu ka apellatsioonimenetluses analüüsida omal algatusel. Väljaspool Madalmaid asuvad kostjad vaidlustasid Rechtbank Amsterdami (Amsterdami esimese astme kohus) rahvusvahelise kohtualluvuse ka täiendava nõude raames. Poolte senised väited puudutavad üksnes seda, kas väljaspool Madalmaid asuvate kostjate vastu esitatud hagid alluvad Rechtbank Amsterdamile (Amsterdami esimese astme kohus).
- 12 Kohtualluvus, st küsimus, millisele (sama astme) Madalmaade kohtule hagi allub, ei kujuta endast avalikust huvist tulenevat asja läbivaatamist takistavat asjaolu. See määratakse põhimõtteliselt kindlaks kostja asukoha järgi. Madalmaade kostjatest asub ainult Draka Amsterdami kohtute tööpiirkonnas. Rechtbank Amsterdam (Amsterdami esimese astme kohus) leidis, et asi allub talle Rv artikli 107 alusel. Viidatud artiklis on sätestatud, et kui kohtul on pädevus ühe kostja suhtes, keda teistega ühiselt haigetakse, on tal pädevus ka teiste kostjate suhtes, kui erinevate kostjate vastu esitatud nõuete vahel on selline seos, et tõhususe kaalutlused õigustavad nende menetlemist üheskoos. Pealegi ei ole asjaomased kostjad, kelle asukoht on Madalmaades, vaidlustanud Rechtbanki (esimese astme kohus) kohtualluvust. Kohtualluvust käsitleva otsuse peale ei saa edasi kaevata (Rv artikli 110 lõige 3). Gerechtshof (apellatsioonikohus, Madalmaad, edaspidi „Gerechtshof“) peab Madalmaade menetlusõiguse kohaselt lähtuma sellest, et Rechtbank Amsterdami (Amsterdami esimese astme kohus) kohtualluvusse kuuluvad kõigi Madalmaades asuvate kostjate vastu esitatud hagid.
- 13 Põhikohtuasjas esitatud nõuete rahuldamiseks on eelkõige vajalik, et oleks kindlaks tehtud kõigi kostjate vastutus, nagu väidavad EWGB jt. EWGB jt paluvad kahju kindlaksmääramist kahju tuvastamise menetluses (Rv artikkel 612). Tegemist on eraldiseisva jätkumenetlusega, mis on Madalmaade õiguse kohaselt tavapärase, kuid mitte kohustuslik. Selleks, et suunata kohtuasi kahju tuvastamise menetlusse, et selles jätkumenetluses kahju kindlaks määrata, piisab sellest, kui on tõenäoline, et EWGB-l jt on tekkinud kahju.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

- 14 Tõlgendamisküsimused on seotud kohtuasja erilise laadiga, mille puhul on tegemist komisjoni poolt tuvastatud liidu õiguses sätestatud kartellikokkulepete keelu rikkumisest tuleneva kartelli tekitatud kahjuga. Mõned esitatud küsimused on olulised ka teiste Madalmaades pooleliolevate kohtuasjade jaoks, mis käsitlevad kartelli tekitatud kahju, näiteks ühes teises kartelli tekitatud kahju hüvitamise kohtuasjas, milles Gerechtshof (apellatsioonikohus) esitab käesoleva eelotsusetaotlusega samal päeval tehtud eelotsusetaotlusega osaliselt samu küsimusi, ning kohtuasjas, milles Hoge Raad (Madalmaade kõrgeim kohus) esitas küsimused 26. juunil 2023 (C-393/23, Athenian Brewery ja Heineken).

Küsimused 1a ja 1b

- 15 Gerechtshof (apellatsioonikohus) seisab käesolevas kohtuasjas vastamisi erinevate seisukohtadega küsimuses, kas ühelt poolt Draka ja/või teiste Madalmaades asuvate kostjate vastu esitatud hagi ja teiselt poolt iga üksiku välisriigi kostja vastu esitatud hagi on või võivad olla tihedalt seotud Brüsseli Ia määruse artikli 8 lõike 1 tähenduses, ning kas on oluline, et asjaomane kostja sai ette näha, et tema vastu esitatakse hagi Rechtbank Amsterdamile (Amsterdami esimese astme kohus), kellele allub põhikostja Draka vastu esitatud hagi.
- 16 Ühe seisukoha järgi, mida pooldavad EWGB jt, tuleneb tiheda seose olemasolu sellest, et ühelt poolt Draka (ja olenevalt olukorrast teiste Madalmaades asuvate kostjate) vastu esitatud hagi ja teiselt poolt välisriigi kostjate vastu esitatud hagide aluseks on solidaarvastutus ühe ja sama kahju eest, kuivõrd neid kõiki haigestakse üksustena, kes kuuluvad sellistele ettevõtjatele, kelle puhul on komisjoni otsusega tuvastatud, et nad on toime pannud liidu õiguses sätestatud kartellikokkulepete keelu ühe ja vältava rikkumise. See käsitlus põhineb kahju hüvitamise eesmärgil, milleks on tagada liidu õiguses sätestatud kartellikokkulepete keelu tõhus kohaldamine (vt 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, punkt 67, edaspidi „kohtuotsus Sumal“).
- 17 Teise seisukoha järgi võib sellisel juhul põhikostja olla ainult üks otsuse adressaat või isegi ainult üks üksus, kes on ise tegelikult konkurentsioiguse rikkumisi toime pannud. Ettevõtjale kuuluvate selliste üksuste vastutus „alt üles“ või ka „ülalt alla“ põhimõttel, kes ise rikkumises ei osalenud, ei õigusta nimetatud seisukoha järgi seda, et niisugune (otsuses nimetamata) üksus võib olla põhikostja. Suur hulk võimalikke põhikostjaid ei aita tagada korrakohast õigusemõistmist. See muudaks Brüsseli Ia määruse artikli 4 lõikes 1 sätestatud põhimõtte sisutühjaks ning tooks kaasa kohtualluvuse eeskirjade ettenägematu kohaldamise ning soovimatu *forum shopping*’u, kuna sellisel juhul võiks kohtutel olla kohtualluvus (peaaegu) kõigis liikmesriikides. See oleks vastuolus ettenähtavuse nõudega, eesmärgiga, et kohtualluvuse eeskirjad peavad olema hästi prognoositavad, ning põhimõttega, et valikulise kohtualluvuse eeskirjad, nagu Brüsseli Ia määruse artikli 8 punkt 1, peaksid olema piiritletud mõnede kitsalt tõlgendatavate ja täpselt määratletud juhtudega. Eelkõige on nõuded sellise otsuses nimetamata üksuse vastu, kelle vastutus tehakse kindlaks „ülalt alla“ põhimõttel, ja nõuded üksuste vastu, kelle vastutus ettevõtja ühe osana on otsuses tuvastatud ainult „alt üles“ põhimõttel, üksteisest tiheda seose tingimuse täitmise jaoks liiga kaugel, seda vähemalt juhul, kui nõuded on esitatud üksuste vastu, mis ei kuulu samale ettevõtjale. Selle seisukoha järgi saab Brüsseli Ia määruse artikli 8 punkt 1 olla kohtualluvuse määramise alus üksnes siis, kui kostjad saavad ette näha, et nende vastu võib esitada nõudeid kohtule, kellele alluvad põhikostja vastu esitatud nõuded. Sellega ei ole tegemist erinevate ettevõtjate ema- ja tütarettevõtjate puhul, kes on üksteisest väga kaugel.
- 18 Gerechtshofi (apellatsioonikohus) arvates on liidu õiguses sätestatud kartellikokkulepete keelu tõhusa rakendamise eesmärgiga vastuolus, kui algusest

peale välistatakse üksused, kelle puhul võib esineda tihe seos ja/või kes võivad olla põhikostjad. Võib möönda, et liidu õiguses sätestatud kartellikokkulepete keelu ühe ja vältava rikkumise tõttu esitatud hagid selliste kostjate vastu, keda käsitatakse vahetult liidu õiguse alusel vastutavate üksustena, puudutavad sama faktilist ja õiguslikku olukorda, kui need kostjad said ette näha, et nende vastu esitatakse hagi põhikostja elukohajärgsesse kohtusse. Ettenähtavuse seisukohast võib olla oluline, et liidu õiguses sätestatud kartellikokkulepete keelu rikkumine võib kaasa tuua paljude hagejate kahjunõuded paljude vahetult liidu õiguse alusel vastutavate üksuste vastu. Konkreetse kohtuasja konkreetsete asjaolude tagajärg võib siiski olla see, et põhikostja vastu esitatud hagi ja ühe teise konkreetse kostja vastu esitatud hagi suhestuvad niivõrd ebamääraselt, et puudub nõutav tihe seos Brüsseli Ia määruse artikli 8 lõike 1 tähenduses. Sellistel juhtudel, kui erinevate kostjate vastu esitatud hagnosisid ei aruta üks ja sama kohus, ei ole võimalik asuda seisukohale, et esineb vastuoluliste otsuste oht. Ettenähtavus toimib seega korrigeeriva mehhanismina, kui on vaja kindlaks määrata, kas tegemist on sama faktilise ja õigusliku olukorraga. See tõlgendus on kooskõlas 21. mai 2015. aasta kohtuotsusega CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335), sobib Brüsseli Ia määruse artikli 8 lõike 1 eesmärgiga (korrakohane õigusemõistmine), aitab kaasa liidu konkurentsioiguse tõhusale ja tulemuslikule rakendamisele ning on vastavuses sellega, et Brüsseli Ia määruse artikli 8 lõike 1 kohaldamisel puudub hagidevaheline hierarhia ja puuduvad ka üksikasjalikumad nõuded põhikostja kohta.

Küsimus 2

19. **Gerechtshof (apellatsioonikohus)** seisab vastamisi kahe erineva seisukohaga, mis puudutavad seda, kui tähtis on Brüsseli Ia määruse artikli 8 punkti 1 kohaldamisel tõenäosus, et põhikostja vastu esitatud hagid rahuldatakse, seejuures on mõlemad seisukohad Madalmaade õiguspäraselt esindatud.
20. Ühe seisukoha järgi tuleb hagide rahuldamise tõenäosust hinnata alles asja sisulise arutamise käigus. Selle seisukoha kohaselt võib siiski olla tegemist õiguste kuritarvitamisega, kui põhikostja vastu esitatakse teadlikult algusest peale perspektiivitu hagi.
21. Teise seisukoha järgi tuleb juba rahvusvahelise kohtualluvuse hindamisel kontrollida, kas esitatud hagid on faktiliselt ja õiguslikult piisavalt põhjendatud, eriti kui tegemist on põhikostja vastu esitatud hagiga, ning ebapiisavate põhjenduste korral ei saa Brüsseli Ia määruse artikli 8 punkti 1 kohaldada. Sellega seoses viidatakse 28. jaanuari 2015. aasta kohtuotsusele Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, punkt 61, ja 16. juuni 2016. aasta kohtuotsusele Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, punkt 44. Euroopa Kohus märkis nendes otsustes, et kohtualluvuse kontrollimisel ei tohi piirduda hageja väidetega. Hinnata tuleb ka kättesaadavat teavet poolte vahel tegelikult eksisteeriva õigussuhte ja kostja väidete kohta. Selle seisukoha järgi saab Brüsseli Ia määruse artikli 8 punkti 1 kohaldada vaid siis, kui algusest peale – st ilma poolte sisulise

ärakuulamiseta, ilma asjaolusid või tõendeid põhjalikumalt uurimata – on piisavalt tõenäoline, et põhikostja vastu esitatud hagi rahuldatakse.

- 22 Esinevad põhjendatud kahtlused seoses sellega, milline seisukoht on õige. Kohtujurist Mengozzi leidis oma 24. mai 2007. aasta ettepanekus kohtuasjas Freeport (C-98/06, EU:C:2007:302, punkt 70), et vastuoluliste otsuste ohu analüüs hõlmab ka hinnangut tõenäosuse kohta, et rahuldatakse selle kostja vastu esitatud hagi, kelle elukoht on liikmesriigis, kus asub kohus. Kohtujurist Mengozzi arvates on sellel hinnangul vastuoluliste otsuste ohu välistamiseks konkreetne praktiline tähtsus ainult siis, kui nõue on ilmselgelt vastuvõetamatu või sel puudub igasugune alus. Siiski otsustas Euroopa Kohus 13. juuli 2006. aasta kohtuotsuses Reisch Montage, C-103/05, EU:C:2006:471, punkt 31, et hageja, kes esitab ühes liikmesriigis hagi kostja vastu, kelle alaline elukoht on selles liikmesriigis, ning kaaskostja vastu, kelle alaline elukoht on teises liikmesriigis, võib tugineda määruse nr 44/2001 artikli 6 punktile 1, isegi kui kõnealune hagi on juba selle esitamisel esimese kostja vastu riigisisese õiguse alusel vastuvõetamatu. See ei mõjuta asjaolu, et tegemist võib olla õiguste kuritarvitamisega, kui põhikostja vastu esitatakse teadlikult algusest peale perspektiivitu hagi.

Küsimused 3a kuni 3c

- 23 Need küsimused on olulised üksnes juhul, kui põhikostja vastu esitatud hagi rahuldamise tõenäosus on kohtualluvuse kontrollimisel asjakohane. Kui kohtualluvuse kontrollimisel saab ainult siis olla tegemist õiguste kuritarvitamisega, mille tõttu tuvastatakse kohtualluvuse puudumine, kui põhikostja vastu esitatakse teadlikult algusest peale perspektiivitu hagi, tuleb nendele küsimustele – kui tegemist ei ole õiguste kuritarvitamisega – vastata asja sisulise arutamise käigus.

Küsimus 3a

- 24 EGWB jt esitatud hagid põhinevad seisukohal, et liidu õiguse kohaselt saab nõuda kahju hüvitamist liidu õiguses sätestatud kartellikokkulepete keelu rikkumise eest sellistel asjaoludel nagu käesolevas asjas ka siis, kui kahju on tekkinud väljaspool EMP-d. See on kooskõlas põhimõttega, et igal isikul on õigus nõuda talle tekitatud kahju hüvitamist, kui kahju ja liidu õiguses sätestatud kartellikokkulepete keelu rikkumise vahel on põhjuslik seos, seejuures ei pea kannatanu tingimata tegutsema asjaomasel turul ostja või tarnijana (vt 13. juuli 2006. aasta kohtuotsus Manfredi, C-295/04, EU:C:2006:461, punktid 60 ja 61, 5. juuni 2014. aasta kohtuotsus KONE jt, C-557/12, EU:C:2014:1317, punkt 34 ja 12. detsembri 2019. aasta kohtuotsus Otis GmbH jt, C-435/18, EU:C:2019:1069, punkt 32).
- 25 Teise seisukoha järgi ei kohaldata liidu konkurentsioigust sellise kahju suhtes, mis on tekkinud väljaspool EMPd asuvatel turgudel seal toime pandud tegude tõttu, seda enam siis, kui see kahju on tekitatud väljaspool EMPd asuvatele üksustele.

- 26 Esinevad põhjendatud kahtlused seoses küsimusega, milline seisukoht on õige. Kuigi eespool nimetatud kohtuotsuses Otis GmbH jt (punkt 30) on märgitud, et iga kahju, millel on põhjuslik seos liidu õiguses sätestatud kartellikokkulepete keelu rikkumisega, peab olema võimalik hüvitada, et tagada selle keelu tõhus kohaldamine, on Euroopa Kohtu senistes otsustes siiski käsitletud (vähemalt ka) EMPs tekkinud kahju. Tekib küsimus, kas see tähendab, et kartelli puhul, mis avaldab mõju nii ühe või mitme liikmesriigi territooriumil kui ka kolmanda riigi territooriumil, võib liidu õigusest tuletada õiguse viimati nimetatuga seotud mõjudest tingitud kahju hüvitamisele.
- 27 Käesolevas kohtuasjas ei saa välistada, et komisjoni otsus hõlmab ka tegusid, mida ei ole küll toime pandud liidu/EMP territooriumil, kuid mille konkurentsivastane mõju võib (võis) avalduda liidu/EMP turul (vt 24. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus Intel/Kommission, C-413/14 P, EU:C:2017:632, punkt 45). Nimetatud komisjoni otsuse põhjendus 681 on sõnastatud järgmiselt: „Insofar as the activities of the cartel related to sales in countries that are not members of the Union or the EEA and had no impact on trade in the Union or the EEA, they are outside the scope of this Decision“ (Osas, milles kartelli tegevus oli seotud müügiga riikides, mis ei ole liidu või EMP liikmed, ning ei mõjutanud kaubandust liidus või EMPs, jääb see väljapoole käesoleva otsuse kohaldamisala).

Küsimus 3b

- 28 Küsimus 3b puudutab nn Akzo eeldust, st ümberlükatavat eeldust, et emaettevõtja, kes omab liidu konkurentsieeskirju rikkunud tütarettevõtja aktsia- või osakapitalis (peaaegu) 100% osalust, avaldab otsustavat mõju oma tütarettevõtja käitumisele (vt 10. septembri 2009. aasta kohtuotsus Akzo Nobel jt vs. komisjon, C-97/08 P, EU:C:2009:536, punkt 60 ja seal viidatud kohtupraktika). See eeldus kehtib ka siis, kui emaettevõtja saab kasutada kõiki tema tütarettevõtja aktsiatega seotud hääleõigusi (vt 27. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus The Goldman Sachs Group vs. komisjon, C-595/18 P, EU:C:2021:73, punkt 35), ning seda kohaldatai emaettevõtja puhul, kellel oli kaudne kontroll vahetasandi valdusühingu üle (vt 27. septembri 2012. aasta kohtuotsus Shell Petroleum jt vs. komisjon, T-343/06, EU:T:2012:478, punkt 52) ja ka sellise emaettevõtja puhul, kes on ilma aktiivse majandustegevuseta valdusäriühing (vt 20. jaanuari 2011. aasta kohtuotsus General Química jt vs. komisjon, C-90/09 P, EU:C:2011:21, punktid 86–88 ja 11. juuli 2013. aasta kohtuotsus komisjon vs. Stichting Administratiekantoor Portielje, C-440/11 P, EU:C:2013:514, punktid 42–44). „Akzo eeldus“ töötati välja liidu konkurentsioiguse avalik-õigusliku jõustamise raames. Esinevad põhjendatud kahtlused seoses „Akzo eelduse“ kohaldamisega tsiviilasjades, mis puudutavad kartelli tekitatud kahju.
- 29 Ühe lähenemise kohaselt rõhutatakse, et ettevõtja mõistet konkurentsioiguse valdkonnas tuleks ühtmoodi tõlgendada nii avalik-õiguslikul kui ka eraõiguslikul jõustamisel ning et kaalutlused, millel põhineb „Akzo eelduse“ kohaldamine liidu konkurentsioiguse avalik-õigusliku jõustamise puhul, kehtivad ka tsiviilõigusliku jõustamise suhtes.

- 30 Teise lähenemise kohaselt on „Akzo eeldus“ üksnes menetluslik tõendamiskohustust kergendav eeldus, mis toimib haldusõiguslikes menetlustes komisjoni ja riigisiseste konkurentsiasutuste kasuks. Kohtuotsus Sumal ja 14. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Skanska Industrial Solutions jt (C-724/17, EU:C:2019:204) ei asenda riigisiseseid tõendamis- ja menetlusõiguse norme, samuti ei saa nendest kohtuotsustest järeldada, et see haldusõiguslik menetlusnorm on tsiviilõiguslikes vastutust puudutavates menetlustes hõlpsasti kohaldatav. Sellega seoses on oluline, et „Akzo eeldust“ kohtuotsuse Sumal punktis 43 ei käsitataks (tsiviilõigusliku) süükspanemise ühe aspektina.

Küsimus 3c

- 31 Küsimusega 3c tõstatatakse probleem, kas niisugune vahepealne valdusühing nagu Draka, kes ainult haldab ja omab osalust, vastab kohtuotsuse Sumal punktis 51 nimetatud kriteeriumile, mille kohaselt arvestatakse „konkreetselt seost“ majandustegevuse ja selle rikkumise eseme vahel, mille eest emaettevõtja on vastutusele võetud. Ka siin seisab Gerechthof (apellatsioonikohus) vastamisi erinevate seisukohtadega.
- 32 Ühe seisukoha järgi tuleb sellele küsimusele vastata jaatavalt, sest näib, et kohtuotsuse Sumal kohaselt (punkt 52) on võimalik liidu õiguses sätestatud kartellikokkulepete keelu rikkumises osaleda kaudselt. Sellega seoses tuuakse esile, et niisugune vahepealne valdusühing hõlbustab ja võimaldab majandustegevust ning seega ühenduslülina ka kartellikokkulepete keelu rikkumist.
- 33 Teise seisukoha järgi tuleb sellele küsimusele vastata eitavalt, sest kohtuotsuse Sumal kriteeriumid seavad tingimuseks aktiivse osalemise liidu õiguses sätestatud kartellikokkulepete keelu rikkumises ning (üksnes) osaluse omamist ja haldamist ei saa niisuguse osalemisena käsitada. Lisaks tekib sellega seoses küsimus, kas tsiviilõigusliku vastutuse seisukohast on oluline, kas vahepealse valdusühingu tütarettevõtja müüs EWGB jt-le kartelli esemeks olevaid tooteid või piisab sellest, et kartelli esemeks olevaid tooteid müüakse mis tahes isikule.

Küsimused 4a kuni 4c

Küsimus 4a

- 34 EWGB jt arvates piisab Brüsseli Ia määruse artikli 8 lõike 1 kohaldamiseks sellest, kui välisriigi kostjate vastu esitatud nõuded ja üks Madalmaade kostjate vastu esitatud nõuetest on omavahel tihedalt seotud eelnimetatud sätte tähenduses, isegi kui ühe või mitme kostja asukoht on mõne muu kui selle kohtu tööpiirkonnas, kellele hagi esitati. Teise seisukoha järgi võib põhikostjaks olla ainult üks konkreetne kostja, kelle asukoht on selle kohtu tööpiirkonnas, kelle poole on pöördutud. Mõlemad seisukohad on Madalmaade õiguspraktikas esindatud.

- 35 *Gerechtshof* (apellatsioonikohus) märgib, et Brüsseli Ia määruse artikli 8 punkti 1 sõnastus näib viitavat sellele, et ainult üks kostja võib olla põhikostja. Kui osutub vajalikuks, et kõnealune tihe seos esineks kõigi välisriigi kaaskostjate vastu esitatud hagide ja Draka vastu esitatud hagi vahel, on tegemist palju rangema tingimusega võrreldes sellega, kui piisaks seosest ühe hagiga, mis on esitatud mõne teise Madalmaades (kuid mitte *Rechtbank Amsterdami* (Amsterdami esimese astme kohus) tööpiirkonnas) asuva kostja vastu. Nagu on märgitud käesoleva eelotsusetaotluse punktis 12, peab *Gerechtshof* (apellatsioonikohus) selles kohtuasjas lähtuma eeldusest, et tema kohtualluvuses on kõik Madalmaade kostjad.

Küsimus 4b

- 36 Arvestades, et Draka ei pruugi olla põhikostja, kuid võib siiski olla üks teistest Madalmaade kostjatest, omab tähtsust, kas Brüsseli Ia määruse artikli 8 punktis 1 sätestatakse vahetult ja võimalik, et isegi eranditult – välistades riigisisese kohtualluvuse normid – mitte ainult rahvusvaheline, vaid ka riigisisene kohtualluvus. Sellele viitab Brüsseli Ia määruse artikli 8 punkti 1 sõnastus. Sellist topelfunktsiooni on juba kinnitatud Brüsseli Ia määruse artikli 7 punktide 1 ja 2 ning artikli 11 lõike 1 punkti b puhul, mille sõnastus on sarnane selle määruse artikli 8 punkti 1 sõnastusega (vt 15. juuli 2012. aasta kohtuotsus *Volvo jt*, C-30/20, punkt 33, 3. mai 2007. aasta kohtuotsus *Color Drack*, C-386/05, EU:C:2007:262, punkt 30 ja 30. juuni 2022. aasta kohtuotsus *Allianz Elementar Versicherung*, C-652/20, EU:C:2022:514). Küsimusega 4b soovitakse sellele ühest vastust, kuna küsimus 4c on püstitatud sellest topelfunktsioonist lähtudes.

Küsimus 4c

- 37 Küsimus 4c esitatakse juhuks, kui Draka ei saa olla põhikostja, kuid selleks võib olla mõni teistest Madalmaade kostjatest. Kui vastus küsimusele 4a on eitav – millest tulenevalt võib ainult üks kostja olla põhikostja – ja vastus küsimusele 4b on jaatav – mis tähendab, et Brüsseli Ia määruse artikli 8 punkt 1 määrab vahetult kindlaks kohtu, kellele asi allub – tekib küsimus, kas Brüsseli Ia määruse artikli 8 punkt 1 jätab võimaluse suunata kohtuasi samas liikmesriigis mõne teise kostja elukohajärgsele kohtule. Kui sellisel juhul (tihe seos põhikostja vastu esitatud hagiga puudub, kuid see on kindlalt olemas hagi puhul, mis on esitatud mõne teise samas liikmesriigis asuva kostja vastu) puudub võimalus suunata kohtuasi samas liikmesriigis ühest kohtust teise, tuleb kohtuasja uuesti arutada kõnealuse teise kostja elukohajärgses kohtus, mis asub samas liikmesriigis. See tingib uue menetluse, milles kohus peab rahvusvahelist kohtualluvust uuesti omal algatusel kontrollima. Võimalus suunata kohtuasi samas liikmesriigis ühest kohtust teise (ühest Madalmaade kohtust teise, jätkates menetlust selles etapis, milles see parasjagu on) soodustab menetlusökonomiat ja otstarbekust. *Gerechtshof* (apellatsioonikohus) leiab seetõttu, et Brüsseli Ia määruse artikli 8 punkti 1 peab olema võimalik tõlgendada nii, et see võimaldab suunata kohtuasja samas liikmesriigis ühest kohtust teise.